

Съдържание

I. САНИТАРНА ЕНИГМА

1. Пролог.....	11
<i>За санитарния извор на властта</i>	11
<i>Как да се чете тази книга: два чифта ръце</i>	16
2. Въвеждане на санитарната енигма	25
<i>Фройд за чистото</i>	25
<i>Одругостранстване</i>	27
<i>Отклоняване от порядъка</i>	32
3. Невъзможен порядък	37
<i>Два босненски примера</i>	37
<i>Празна и пророческа реч</i>	41
<i>Абект: име, време, пространство</i>	50
<i>Инфантилност. Илюзия за единственост</i>	55
4. Спазаряване	62
<i>Първо спазаряване</i>	63
<i>Жена без зъби</i>	67
<i>Другият: съвършен бог на истината</i>	74
<i>Прогонени от разказността (Дзак?)</i>	81
<i>Морфология на приказката за Аза (Проп на помощ)</i>	85
5. Стабилност	91
<i>Изневяра на стабилността</i>	92
<i>Предмети</i>	94
<i>Табуирани впоследствие: онтология на абекта</i>	100
<i>Ето това ти трябваше, за да станеш цял (разлики между абекта и предмета малко а)</i>	103
6. Гузна съвест	106
<i>Отвращение от себе си</i>	106
<i>Свещеникът и кучето (чревни емоции)</i>	108
<i>Псевдопуританство</i>	115

II. САНИТАРНА ЕРА

1. Санитарна ера?	119
<i>Шеф и революционер</i>	119
<i>Сапун и фашизъм</i>	126
<i>Санитарността</i> <i>като идентичностна категория</i>	131
2. Тероризъм и расизъм	134
<i>Синовеите на Кафка</i>	134
<i>Чий син е терорист?</i>	141
<i>Синовеите на Саддам</i>	146
<i>Къде и как се наслаждават ромите?</i>	150
3. Буржоазна йерархия на тялото	160
<i>Спрей (една възможна феноменология</i> <i>на провалено то докосване)</i>	161
<i>Дъх (чужд) (... като поглед)</i>	167
<i>Кръвна заплаха (с какъв цвят кръви „Дисни“?)</i>	172
4. Сексуалност и санитарност	184
<i>Ненормална сексуалност</i>	184
<i>Гей заплаха</i>	188
<i>Изящни, мъртви момичета</i>	191
5. Раждането на модерния град	196
<i>В град Гръклян</i> <i>(близостта и средновековният град)</i>	196
<i>Дайте ми всички крави!</i> <i>(За една несхваната ирония, или кога е началото</i> <i>на края на средновековния град)</i>	201
<i>Ню Йорк</i>	207
6. От управляван боклук до абектно изкуство	214
<i>Управление на боклука</i>	214
<i>Културно око</i>	218
<i>Езикът и хигиената (Кръстева: преразглеждане)</i> ...	223
<i>Абектно изкуство</i>	234
<i>Експонираното тяло</i>	241

III. РАЗШИРЕН СУБЕКТ

(предедипов субект: в източника на енигмата)

1. Спорният сън на Фройд	251
<i>Статусът на несъзнаваното?</i>	251
<i>Редукции</i>	256
<i>Шизофреникът и аутистът</i>	259
2. Субекти без тела	261
<i>Сънят и халюцинацията</i>	262
<i>Свят на сенки</i>	266
<i>Две рождения (бебето на Пиаже)</i>	270
<i>Огледални неврони</i>	274
3. Разширен субект и агломератна психика	278
<i>Три тези за преразглеждане на началото</i> <i>на субектността</i>	278
<i>Агломератна психика</i>	282
<i>Нексус 6 (за празния субект)</i>	286
4. Горска душа	295
<i>Желанието е желание на другия</i>	296
<i>Вълци</i>	300
<i>Случаят Кумар и кокошките:</i> <i>хаотичен прелъстител</i>	304
Заключителни коментари:	
<i>Финализиране на санитарната енигма</i>	310
<i>Библиография</i>	315

1. Пролог

„Езикът говори и пита: Защо съм красив?
Защото моят господар ме мие.“

Пол Елюар

За санитарния извор на властта

„Не можеш да бъдеш измит без господар“¹. За да бъдеш измит, трябва да се подчиниш на закона. Но този закон не е естетически. Ти не си красив, защото господарят те мие. Този закон не е здравен. Ти не си здрав, защото господарят те мие. Господарят, който те мие, те мие, за да бъдеш подчинен на неговия закон. Неговият закон, законът на господаря, който те мие, е законът на културата. Всеки закон, даже и законът на господаря, който те мие, е произволен. Но

¹ Искам да изразя благодарност на Ева Баховец, която през лятото на 2005 г. ми посочи краткото изследване *История на лайното* от Доминик Лапорт, от когото е взето това изречение. Лапорт е френски естет, който починал млад и бил един от учениците на Лакан. Неговото изследване е отпечатано през 1978 г. във Франция, а през 1993 г. е преведено на английски (*The History of Shit*, MIT Press). За съжаление Лапорт не оказва значимо влияние върху този текст, тъй като до лятото на 2005 г. ръкописът вече беше почти завършен. Този извод е взет от текста „Балканът и *Историята на лайното*“ от Душан И. Биелич, отпечатан в *Eurozine*, 06.11.2004, и достъпен на: <http://www.eurozine.com/article/2004-06-11-bjelic-en.html>.

онова, което не е произволно, онова, което е всеобщо, е „законът за подчинението на закона“².

Господарят, който те мие, мие чудото, тъй че светът да стане място на празни произволности и баналности, смрадливи, глупави, бърбиви, бедни, пусати и отчаяни.

Господарят, който те мие, мие лудостта, убива лудостта с единственото нещо, с което тя може да бъде убита, а то е ужасната, равнодушна пригладеност на нормалността, тъй че в природата на нещата е той, господарят, който те мие, да се въздигне като най-лудия господар от всички господари, като сила, която е отнел от всички останали, тъй че в момента, в който обявява всички останали за луди, самият той да се възкачи на онова място, което е напълно (и достатъчно за всички останали) лудо.

Господарят, който те мие, мие мисленето, тъй че мисленето да стане онова, което не може да мисли мисленето, защото той знае, че мисленето не е нещо, което е даденост за теб, а е нещо, около което трябва да се трудиш, с което да се стълкновяваш. Господарят, който те мие, застава на пътя между теб и мисленето (което въобще не ти принадлежи като даденост) като санитарна санкция, тампонираща всяка твоя среща с мисленето. Господарят, който те мие, мие остатъците от твоите приятели, следите и спомена за твоите срещи, на твоето провокирано мислене; той класифицира твоите книги, систематизира твоето знание, за да се овласти като единствен съучастник в мисленето, което не може да (се) мисли.

² Жил Делез, *Ниче и философия*, 1999, Београд: „Плато“, с. 159.

Господарят, който те мие, мие зова, мие речта на действието, на онзи, който те пита: „Дали би гладувал, би ли плакал, би ли се бил? Дали би разкъсвал сам себе си, дали би пил оцет? Би ли ял крокодили? Виж, аз бих...“. Господарят, който те мие, мие речта на възможностите, речта на множеството пътища, и особено на онези пътища, които подразбират чакане и търпеливост, онези, които подразбират скорост, която не е нито свирепа, нито светкавична, но все пак е опасна, която в пребиваването на едно място се движи по-бързо от всички възможни скорости. Господарят, който те мие, мие пътищата, които имат власт да променят, мие движението, тъй че хората да станат стадо, прокудено от мисленето; стадо, за което движението е непоносимо.

Господарят, който те мие, мие истината, защото за него е важна лъжата, подшувването, издайничеството, онова, което предава, издава, отдава тайни и шепот, онова, което ти се усмихва и държи нож зад гърба ти, онова, което иска да изложи всичко на дневна светлина, да покаже, да подложи на тест издръжливостта. Лъжата е условие за съществуването на господаря, който те мие; цели орди лъжливи народи и господари, поданически крале и замлъкнали революционери се кланят на господаря, който те мие; за него те всекидневно изпълняват ритуали и на него отдават почести, тъй че в тази лъжа той да налага и надзирава привилата на поведение.

Господарят, който те мие, мие „моментното, спонтанното и впечатлението“, защото за него е важно отложеното действие, реактивното, пресметнатото, математическото; онова, в което са сумирани образецът, ефектът и болката.

Господарят, който те мие, мие гледането, тъй че погледът да стане място, което гледа не в другото, а в своята тъждественост, в огледалото, в постоянстване-

то, докато нещата всъщност са именно непостоянни. Господарят, който те мие, мие образа, тъй че окото да стане еднакво с предметите. Тъй че видимото поле да стане невидимо. Да стане място, където няма различие. Където аз и светът са едно. В което няма нищо погрешно, освен че предметите постоянно се променят, деформират, преместват, разполовяват, ускоряват, а окото не може да следи образа, и на това място, където образът бива измит от окото, окото започва да живее собствената си пасивност, а образът остава измамен за окото, което не може да следи неговата сложна изменчивост. Господарят, който те мие, ликува: той ви разделя, теб и образа, и в това разделение застава като стена между една вечна променливост и една вечна неспособност да се визира ужасната скорост, с която се изменя същността на нещата.

Господарят, който те мие, мие докосването. То става твърда истина, студена като докосването на мъртва риба, като угаснала материя; той мие докосването, защото докосването е най-сигурното от всички сетива, а господарят, който те мие, трябва да измие всяко твое убежище, тъй че той да остане господар на цялата ти сигурност.

Господарят, който те мие, мие бъдещето, смисъла на „утре“, защото *ти* и това *утре* сте сключили пакт, който се нарича „искам“. Този пакт трябва да бъде измит, трябва да бъде убит, тъй че господарят, който те мие, да придобие властта над твоята душа, а тази власт за него се състои винаги в купеното бъдеще, в купената възможност за „утре“, за твоето „утре“.

Господарят, който те мие, мие твоя град, тъй че градът да стане място на чисти идентичности. Господарят, който те мие, мие твоето тяло, тъй че то да стане свършено фригидно тяло, тъй че да стане свършен труп като идеален жител на новия, модерен град. Господарят, който те мие, измива еротиката от твоето тяло, тъй че еротиката

да стане договор на тела, които почитат закона за почитането на закона. Господарят, който те мие, мие твоето име, тъй че то да стане чистото име на твоята каста.

Господарят, който те мие, мие любовта от твоето тяло, и там, където е останала следата на неговите докосвания, оставя нагарчаща дезодорирана следа, тъй че в теб да остане само споменът, че там нищо никога не е било. Господарят, който те мие, печели от твоята напрегнатост, от твоето дирене, а най-много печели от твоето решение да отпуснеш любовното напрежение; и недей да се съгласяваш, че да бъдеш сам или с всички е едно и също. За господаря, който те мие, двете крайности са състояние на предателство, а както казахме, той желае злословенето. Включително любовното злословие. Той не може да понесе интимността и затова извършва чудовищна операция по прочистване, с която нищо вече не е интимност, всичко е на показ в града, всичко е достъпно за ухото на града, за неговото здраво политическо всевиждащо око всичко става болно, тривиално, прозрачно, а най-много и особено – изтънчената приказноподобност на тялото, което се движи по следите на желаното тяло. Той, господарят, който те мие, превръща материалния свят на любовта в мъртва тъмница, в която създава свят на лъжлива материалност, достъпна и обслужвана за всички хиени на града, които са съюзници на господаря, който те мие. Помисли за действията, с които го храниш, особено в моментите, когато пожелавах някого! Той, господарят, който те мие, винаги вече парализира всички твои търсения, защото знае, че на мястото на твоята най-голяма страст лежи твоята най-голяма слабост, където ти доброволно и в името на висшата агентура по собствена воля му се подчиняваш, безсилен/безсилна да издържиш сладкия, светлия свят на чистата нематериалност. Той те връща там, в света на материалността. Той, господарят, който те мие...

Господарят, който те мие, накрая мие твоя език, тъй че от него да направи оръдие, с което ще овладее твоята съдба. Нашият език, нашият канон, нашата способност за репрезентация е дезодорирана, измита, вече завинаги пуританска.

Как да се чете тази книга: два чифта ръце

1.

Тъмната драма на чистото ни следва от мига на нашето навлизане в битието, когато ни чистят чуждите ръце, ръцете на майката. В неговия обреден ред биваме инициирани между първата и третата година от живота, заедно с усвояването на речта, даже и с цената на травма и съпротива. Оттогава чистото става строга ритуална длъжност и трае толкова, колкото трае цялото наше физическо смъртно време, но не завършва с момента на нашата смърт³. То остава още малко след нас, като последен санитарен екстракт при чуждо посмъртно лечение на нашето угаснало тяло, като последно прочистване на онова, което ще отиде в небитието. Като символично заличаване на последната следа, от нас, на нас от съществуването, но и като символичен кръговрат между първите ръце, които ни чистят, и последните, между които са склопени нашите ръце, вкаменен спомен за санитарна

³ Освен чрез смъртта, господарят, който те мие, ръководи и чрез съзнателното решение да се умре. Ето една сцена, която тематизира женското самоубийство от романа *Щефица Цвек в лапите на живота* (1981 г.) на Дубравка Угрешич. Преди да се опита да изпие хапчетата в банята, героинята от заглавието размишлява: „Въжето боли, непрактично е, а и обесеният изглежда страшно... Прерязване на вени – това не! Леля би се ядосала. Най-добре хапчета!... Щефица се разходи из апартамента, сложи остатъка от пъпеша в хладилника, почисти масата. Провери печката, отвори вентила, опита от ориза – беше сварен, само че несолен – затвори вентила и тръгна към банята“.

мисия, веднъж започнала, а след това предадена като послание между два чифта чужди ръце.

Господарят, който те мие, мие и самото миене; мие мястото на миенето и го естетизира. В някои македонски села съществува практика, щом домакинята изчисти умивалника и го избърше от капките вода, да го покрие с мильо⁴. Дупката, в която е заминала нечистотията, бива тампонирана с народно ръкоделие, като естетизиране на заплахата, каквато крие отходната тръба.

Заплахата на отходната тръба е заплахата, която води към Оня свят, в подземие. Това е заплахата, че отходната тръба е някаква есхатологична дупка, вход в другостранствеността, която поглъща остатъка от субстанцията на света, но какво, ако изгълта и самата субстанция? Във филма „Авиаторът“ (2004 г.) на Мартин Скорсезе има една сцена, в която главният герой Хауърд Хюз с ужас гледа в канелката, през която изтича сапунената вода, смесена с косми. Придружителката му емпатично го кара да дойде на себе си: „Там няма нищо“. Тоалетната е окончателната отходна тръба (повече от умивалника), тя съдържа ужаса на истинската заплахата. На интернет страницата „Тоалетните на света“ една посетителка е оставила оплакване и въпрос: „Имам изключителен страх от тоалетни още от дете. Странно? Да, разбира се, само че страха го имам при всеки случай. Знаете ли как се нарича тази фобия?“.

Емблематичната сцена от филма „Трейнспотинг“ (1996 г.) на Дани Бойл изобразява подобно поглъщане: заедно с човешкия отпадък тоалетната чиния поглъща и човека. Тоалетната чиния е завършекът на един подземен фекален пъкъл. Оставаци скрити за погледа, канализационните тръби са като някакъв подземен град,

⁴ Благодаря на Никола Ефтимов за тази информация.